

14 دلیل برای هجرت حضرت معصومه(س) به ایران

امام صادق (ع) فرمودند: «آگاه باشید! برای خدا حرمی است و آن مکه است، و برای پیامبر خدا حرمی است و آن مدینه است، و برای امیرمؤمنان حرمی است و آن کوفه است. آگاه باشید! حرم من و فرزندان من بعد از من قم است.»

14 دلیل برای هجرت حضرت معصومه(س) به ایران

امام صادق (ع) فرمودند: «آگاه باشید! برای خدا حرمی است و آن مکه است، و برای پیامبر خدا حرمی است و آن مدینه است، و برای امیرمؤمنان حرمی است و آن کوفه است. آگاه باشید! حرم من و فرزندان من بعد از من قم است.»

پس از رحلت پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله ، امامان معصوم و شیعیان پیوسته مورد ظلم و ستم غاصبان حکومت قرار می‌گرفتند. در چنین اوضاع سیاسی، شیعیان به عنوان اعتراض به حکومت‌های غاصب، با راهنمایی‌های آشکار و پنهان ائمه اطهار علیهم‌السلام از شیوه‌های 171#&؛ قیام و شهادت&؛ یا 171#&؛ مهاجرت&؛ استفاده می‌کردند. در این مهاجرت‌ها زنان نیز همپای مردان در صحنه‌های سیاسی و اجتماعی حضور چشم‌گیری داشتند و با پوشش تشکیلاتی در نقل و انتقال پیام‌ها و اطلاعات و اموال شیعیان نقش بسزایی داشتند.

حضرت معصومه علیها‌السلام از جمله بانوانی بود که در زمان مأمون، به دنبال کوچ اجباری امام رضا علیه‌السلام ، به بهانه دیدار امام علیه‌السلام از مدینه به ایران هجرت کرد. در این نوشتار، پس از توضیح علل کلی هجرت، در رابطه با هجرت حضرت معصومه علیها‌السلام به مرکز تشیع 14 دلیل ذکر شده است. شهر قم اکنون به برکت وجود آن حضرت، بزرگ‌ترین پایگاه نشر و ترویج تشیع در جهان می‌باشد.

* مهاجرت علویان به ایران

علویان و سادات به علت حساسیت حکومت نسبت به آن‌ها، همواره مورد آزار و اذیت حکومت قرار می‌گرفتند و در صورت اعتراض، با کوچک‌ترین بهانه و سوء ظنی تحت تعقیب واقع می‌شدند. از این‌رو، شیعیان برای فرار از وضعیت ناهنجار سیاسی و اجتماعی موجود و عدم امنیت جان و مال و ناموس خویش و برای انجام تکالیف و مسئولیت‌های خود به مناطق دوردست هجرت می‌گزیدند. ایران همواره یکی از مناطق امن برای حضور سادات بود.

هجرت شیعیان به ایران از همان قرن نخست هجری آغاز شد و در نیمه دوم قرن هجری سرعت بیشتری گرفت. گروه زیادی از علویان پس از مهاجرت به ایران، در شهرهای گوناگون از جمله قم، ری، اصفهان، گرگان، آوه، کاشان و سبزوار در کنار سایر قبایل عربی مهاجر ساکن شدند و زندگی خود را آغاز کردند. شیعیان با حضور خویش در میان مردم، به تبلیغ و ترویج تشیع راستین پرداختند و این امر همواره از سوی ایرانیان مورد استقبال قرار گرفت.

* تأثیر مهاجرت

مهاجرت علویان به ایران از لحاظ سیاسی - اجتماعی و حتی انجام کارهای عمرانی و اتحاد مردم منطقه، تأثیر مهمی داشت؛ زیرا با حضور در میان مردم و حسن معاشرت در رفتار و جلب نظر و افکار عمومی و خلق و خوی علوی، در فاصله زمانی کمی، از پایگاه مادی و معنوی در میان مردم برخوردار می‌شدند و با کسب اعتماد و اطمینان مردم، به تدریج رهبری مردم را در مناطق به دست می‌گرفتند و با شرکت در مسائل سیاسی - اجتماعی و بهره‌برداری از نفوذ خود در ایجاد تحولات منطقه‌ای، نقش مؤثری پیدا می‌کردند. برای مثال، هنگامی که یحیی بن عبدالله، از همراهان حسین بن علی (از شهدای فخر)، پس از شکست قیام و کشته شدن یارانش به ایران مهاجرت کرد، بعد از توقف در 171#&؛ دیلم&؛ و معاشرت با مردم، 171#&؛ مردم معتقد شدند که وی استحقاق پیشوایی دارد. سپس با او بیعت کردند و گروهی از مردم شهرها گرد وی جمع شدند و رفته رفته کارش بالا گرفت. مهاجرت سایر علویان به نقاط گوناگون ایران، از جمله ری، کاشان، قم، گرگان و طبرستان، همه گویای حضور قوی و تأثیرگذار آن‌ها در منطقه بوده است. آن‌ها در امور سیاسی، اجتماعی یا عمرانی به صورت فعال وارد صحنه می‌شدند. برای مثال، ورود اشعری‌ها در سال 94 هجری به قم و تلاش و کوشش در عمران و آبادانی این شهر تا زمان حضور حضرت معصومه علیها‌السلام گویای تأثیر مثبت آن‌هاست.

* مشارکت سیاسی دختران امام علیه‌السلام

دختران امام موسی کاظم علیه‌السلام طبق نقل تاریخ، عموماً فقیه، دانشمند، محدث، پاک‌دامن، پارسا و پرهیزگار بودند و در میان زنان مدینه، به ترویج مباحث علمی و احادیث نبوی اشتغال داشتند. ام‌احمد، یکی از زنان امام موسی کاظم علیه‌السلام است که همواره مورد اعتماد و اطمینان امام بود. امام موسی کاظم علیه‌السلام هنگام مسافرت به عراق، ضمن سپردن امانات خود به او، از شهادت

خویش نیز خبر داده و امام پس از خود را به او معرفی کردند و توصیه نمودند بعد از شهادت خویش، امانت‌ها را به امام رضا علیه‌السلام بسپارد. امّ احمد نیز پس از شهادت امام موسی کاظم علیه‌السلام، ضمن ردّ امانت به امام بر حق و معرفی او به افراد امین و مورد اطمینان، نقش حسّاس خود را به خوبی ایفا کرد.

دختران امام موسی کاظم علیه‌السلام نیز در دوران حسّاس و خفقان‌آور عبّاسی هر یک بنا به توانایی و تکلیف خویش، مسؤلیت‌های مهمی ایفا کردند و به تشریح دیدگاه امامت و ولایت و روشن ساختن اذهان زنان پرداختند. نکته جالب توجه این است که دختران امام موسی کاظم علیه‌السلام هر یک عالمه‌ای بودند که با نقل روایات مستند و احادیث معتبر در مورد فضایل امام علی علیه‌السلام و عاشورا و استمرار ولایت و معرفی امام زمان خویش، ساعی و کوشا بودند.

در میان دختران امام کاظم علیه‌السلام حضرت فاطمه معصومه علیها‌السلام، همچون اجداد طاهرینش، با تأسی به حضرت زینب علیها‌السلام در مقابل تهدیدها و فشارهای حکومت ظالم علیه خاندان اهل بیت علیهم‌السلام علاوه بر فعالیت‌های علمی و روایی و بیان احادیث شیعه در خصوص غدیر خم و ولایت و امامت، در حرکتی سیاسی - اجتماعی، همراه برادران خویش به عرصه مبارزه وارد شد و هجرت را به عنوان عامل اعتراض به وضعیت موجود و حکومت وقت برگزید.

* نحوه هجرت

پس از آنکه امام رضا علیه‌السلام با آن شیوه دردناک از اهل بیت خود خداحافظی می‌کرد و به اجبار و اکراه، مدینه را به قصد مرو ترک نمود، حضرت معصومه علیها‌السلام پس از گذشت یک‌سال به بهانه دیدار برادر، همراه تنی چند از دیگر برادران خود، مدینه را ترک کرد. بنا به نقل روایات متواتر، حضرت معصومه علیها‌السلام در میان راه بیمار شد و پس از رسیدن به قم رحلت نمود.

* علل هجرت

کسانی که هجرت را انتخاب می‌کنند برای حرکت خویش، همواره دلایلی دارند که قابل قبول یا توجیه‌کننده هجرت آن‌هاست. در بررسی علل هجرت حضرت معصومه علیها‌السلام به ایران، می‌توان گفت: وضعیت بحرانی در عرصه‌های سیاسی - اجتماعی دوران عبّاسیان در این امر تأثیرگذار بوده است. در چنان شرایطی، حضرت معصومه علیها‌السلام تصمیم گرفت از مدینه به ایران هجرت کند. در کاوشی تاریخی درباره علل هجرت معصومه علیها‌السلام، می‌توان احتمالات ذیل را مدّ نظر قرار داد:

1. حضرت معصومه علیها‌السلام طبق روایات مورّخان، خواهر امام رضا علیه‌السلام بود و هر دو از یک مادر متولد شده بودند. عشق و علاقه آن حضرت علیها‌السلام به امام رضا علیه‌السلام علاوه بر ابعاد دیگر از بعد رابطه عاطفی و شخصی نیز بود آن‌چنان که وی هرگز نتوانست دوری از برادر را تحمل کند. از این‌رو، به شوق دیدار برادر راهی مرو گردید.

2. برتری و فضل حضرت معصومه علیها‌السلام در میان خاندان اهل بیت علیهم‌السلام، که به عنوان «فاطمه کبری»¹⁷¹؛ مشهور است، نشان می‌دهد که آن حضرت در جمع خانواده خویش، دارای چنان شخصیت معنوی و اثرگذاری بوده که در تاریخ ذکر شده: حضرت معصومه علیها‌السلام افضل از همه از حیث درجه علم، ورع و پاک‌دامنی بوده است.

ایشان به دلیل تأثیر بر جمع خانواده، به عنوان اعتراض به عملکرد حکومت و عدم مشروعیت حاکمان وقت، هجرت را برگزید. شیعیان شهر مدینه و هر جای دیگر که خبر سفر حضرت را می‌شنیدند، این سؤال برایشان مطرح می‌شد که چرا حضرت معصومه علیها‌السلام خانه و خانواده و زادگاه خود را ترک کرد؟!

3. حضرت معصومه علیها‌السلام به علت درایت و کیاست خود، حرکت سیاسی امام رضا علیه‌السلام را در نظر داشت که ایشان چگونه از خانواده خویش خداحافظی کرد. نحوه خروج او از مدینه، خبر دادن از سفر غیرقابل بازگشت و شهادت خویش، زمینه‌ای منفی نسبت به حکومت ایجاد کرده و خاندان اهل بیت علیهم‌السلام را آماده دریافت خبر شهادت آن حضرت نموده بود. حضرت معصومه علیها‌السلام نیز با درک اوضاع و احوال، دریافتی بود که دیگر امام رضا علیه‌السلام را زیارت نخواهد کرد. از این‌رو، به عشق دیدار امام و برادر بزرگوار خویش، جانب خراسان را در پیش گرفت تا به آن امام همام تأسی کند.

4. حضرت معصومه علیها‌السلام هنگامی که ملاحظه فرمود پنج تن از برادران امام رضا علیه‌السلام قصد دیدار آن امام را دارند، به قصد سفر و همراهی با آن‌ها، او هم تصمیم گرفت با پنج تن از برادران خود به سوی خراسان حرکت کند. به احتمال قوی، این پنج نفر پسرهای حضرت موسی بن جعفر علیه‌السلام و برادرهای ابی و امّی حضرت رضا علیه‌السلام بودند.

5. برخی از مورّخان ذکر کرده‌اند که حضرت معصومه علیها‌السلام پس از گذشت یک‌سال از دوری برادر و امام خویش، قصد دیدار برادر خویش را فرمود. «171#&» یک‌سال پس از دوری برادر، به اشتیاق زیارت او، مدینه را به قصد مرو ترک نمود. پنج تن از برادرانش فضل، جعفر، هادی، قاسم و زید و برخی از برادرزادگان و تنی چند از غلامان و کنیزان با حضرت همراه شدند. در این فرضیه، حضور اعضای خانواده و امام‌زادگان به صورت جمعی، می‌تواند میزان اثرگذاری هجرت را در مدینه مشخص کند که این هجرت چرا به صورت جمعی صورت گرفته است.

6. نقل شده است که امام رضا علیه‌السلام از مرو نامه‌ای خطاب به حضرت معصومه علیها‌السلام نوشت و به دست یکی از غلامان مورد اعتماد خود داد تا آن را به دست حضرت معصومه علیها‌السلام در مدینه برساند. حضرت پس از دریافت نامه، آماده سفر شد. اینکه محتوای این نامه چه بوده است، چرا امام رضا علیه‌السلام این نامه را برای شخص حضرت معصومه علیها‌السلام نوشت، و در

نامه از چه اموری خبر داده بود که حضرت معصومه علیهاالسلام همراه برادران خود، سفر خویش را آغاز کرد، از نکات مبهم تاریخ هستند که تنها در یک کتاب، آن هم بدون سند ذکر شده است. اما این فرضیه هم می‌تواند به عنوان یکی از احتمالات مطرح شده مد نظر قرار گیرد.

7. حضرت معصومه علیهاالسلام با درک اوضاع سیاسی و تجربه از عملکرد گذشته حکومت در دوران پدر بزرگوار خویش و شهادت امام رضا علیه‌السلام، پیش‌بینی می‌کرد که اوضاع سختی پس از شهادت امام خویش در مدینه خواهد داشت، عملکرد شقاوت‌آمیز حکومت را در تعرض به خاندان اهل بیت علیهم‌السلام به یاد داشت و غارت اموال و قساوت مأموران حکومتی را از یاد نبرده بود. احتمال می‌داد که پس از شهادت امام و حامی خویش، خاندان اهل بیت علیهم‌السلام مورد آزار و اذیت حکومت واقع شوند. به همین دلیل، پیش از رسیدن خبر شهادت برادر خویش، بهانه لازم برای خروج از مدینه را داشت و بنا به تکلیف و وظیفه خود و نجات جان اهل بیت علیهم‌السلام، از فرصت استفاده کرد و رنج هجرت را به جان خرید.

8. حضرت معصومه علیهاالسلام طبق روال هجرت علویان، برای فرار از ظلم و ستم حکومت و نشر و تبلیغ آیین محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله و آشکار کردن چهره نفاق دینی عبّاسیان و مظلومیت خاندان اهل بیت علیهم‌السلام و روشن ساختن اذهان جامعه نسبت به امامت و ولایت، هجرت را برگزید؛ همان‌گونه که امام رضا علیه‌السلام در طول سفر خویش از مدینه به مرو، با بیان سخنان بیدارکننده خویش، اذهان جامعه را نسبت به اهل بیت علیهم‌السلام و جایگاه آن‌ها و نقش امامت در جامعه مسلمین روشن ساخت، حضرت معصومه علیهاالسلام نیز به همراه برادران خود، برای کسب آزادی و بیان مسائل دینی از فرصت استفاده فرمود و با وجود سختی سفر و دوری از وطن و زادگاه خویش و ترک دوستان و یاران، سفر خود را آغاز نمود. تاریخ نشان داده است که در طول دوران هجرت حضرت معصومه علیهاالسلام و شهادت امام رضا علیه‌السلام و حضور برادران و برادرزادگان او در نقاط گوناگون کشور پهناور اسلامی در سرزمین‌های فارس، مصر، ری، قم و خراسان ضمن اعتراض به حکومت غاصب، مردم را همراه خود ساخت و آنان دست به شورش و قیام زدند تا سرانجام، هر یک به نوعی توسط حکومت به شهادت رسیدند.

9. خلأ حضور امام رضا علیه‌السلام در مدینه بسیار محسوس بود؛ زیرا ایشان نور امامت و تکیه‌گاه و امید خاندان اهل بیت علیهم‌السلام بود، ولی غریبانه در دیار غربت، در دربار حکومت غاصب در انتظار شهادت به سر می‌برد. مدینه بی‌حضور امام، فضای سرد و خاموشی داشت که سکوت مرگباری آن را فرا گرفته بود. خاندان اهل بیت علیهم‌السلام بدون سرپرست و چشم انتظار دریافت خبر شهادت مقتدای خویش از خراسان، روزگار می‌گذراندند. این انتظار جانکاه برای حضرت معصومه علیهاالسلام قابل تحمل نبود. فضای موجود زمینه لازم را برای هجرت فرزندان امام موسی کاظم علیه‌السلام فراهم کرد تا به بهانه دیدار برادر بزرگ خویش، که از سوی حکومت امری معقول و موجه می‌نمود، با وجود خطرات سفر و دوری از خانواده خویش، حرکت به سوی سرزمینی امن و زندگی در میان محبتان اهل بیت علیهم‌السلام را آغاز کنند تا با حضور در فضای گرم و صمیمی دوستداران امامت، تحرک و نشاط ولایت و امامت را در جامعه اسلامی گسترش دهند.

10. خاندان اهل بیت علیهم‌السلام با اطمینان از شهادت امام رضا علیه‌السلام در خراسان و احتمال سخت‌گیری از سوی حکومت و حتی اقدام به کشتن فرزندان امام موسی کاظم علیه‌السلام هجرت خود را آغاز کردند. حضرت معصومه علیهاالسلام و برادرانش پیش از شروع درگیری و جلوگیری حکومت از خروج آن‌ها، با پیش‌بینی به موقع، آگاهانه و به قصد روشنگری، مدینه را به سوی ایران ترک فرمودند. آن‌ها قصد داشتند تا در میان مردمی زندگی کنند (یا همراهی آن‌ها را در قیام علیه حکومت عبّاسی داشته باشند) که به دوستی و محبت نسبت به خاندان اهل بیت علیهم‌السلام شهره بودند. وجود امام‌زادگان در ایران این فرضیه را ثابت می‌کند، بخصوص آنکه بیشترشان از فرزندان امام موسی کاظم علیه‌السلام هستند. فرزندان امام موسی کاظم علیه‌السلام و برادران امام رضا علیه‌السلام برای روشن ساختن اذهان خفته مردم و آگاه کردن آن‌ها نسبت به اجحاف در حق خاندان اهل بیت علیهم‌السلام و افشاکاری علیه حکومت و فراهم کردن زمینه قیام‌های شیعی در ایران، هجرت خویش را به ایران آغاز کردند. این هجرت دسته‌جمعی در مسیرهای عبور، این سؤال را در اذهان ایجاد می‌کرد که چرا خاندان و نوادگان رسول خدا دوری از سرزمین پدری و اجدادی خویش را برگزیدند. گذشت زمان ثابت کرد که این هجرت چه به موقع و لازم صورت گرفت! زیرا بسیاری از برادران امام رضا علیه‌السلام و نوادگان پیامبر توسط حکومت به شهادت رسیدند.

11. حکومت غاصب عبّاسیان از سوی خاندان اهل بیت علیهم‌السلام و علویان در سرزمین اسلامی، همواره احساس خطر می‌کرد و با وقوع شورش‌ها و قیام‌ها نسبت به آن‌ها حساس شده بود و با گماردن جاسوسان و خبرچین‌ها، همواره حرکات و رفتار آن‌ها را زیر نظر داشت و در هر فرصت و موقعیت، شیعیان را به بهانه‌های واهی مورد آزار و اذیت قرار می‌داد. حضرت معصومه علیهاالسلام پیش‌بینی می‌کرد که حکومت پس از شهادت امام رضا علیه‌السلام اجازه خروج از مدینه و ارتباط آن‌ها با شیعیان را نخواهد داد و با نزدیک شدن زمان شهادت امام رضا علیه‌السلام، خانواده اهل بیت علیهم‌السلام را آماده حرکت و هجرت به ایران کرد. از نظر حکومت هم، دلیل آن‌ها مقبول و منطقی بود و مأموران نمی‌توانستند جلوی خروج آن‌ها را از مدینه بگیرند. اما حکومت همچنان به این خروج و هجرت با حالت مشکوک نظر می‌کرد؛ چنان‌که به روایتی، در طول مسیر با حمله مأموران حکومتی به قافله خاندان اهل بیت علیهم‌السلام و مسمویت با زهر یا شهادت در اثر جنگیدن، سفر آن‌ها را ناتمام گذاردند.

یکی از مؤرخان ذکر کرده است: #171&هارون بن موسی همراه با 22 تن از علویان به سوی خراسان می‌آمد. بزرگ این قافله خواهر امام رضا علیه‌السلام یعنی حضرت معصومه علیهاالسلام بود. مأمون مأموران انتظامی خود را دستور داد تا بر قافله بتازند و آن‌ها را مجروح و پراکنده کرد. هارون نیز در این میان مجروح شد و سپس توسط حکومت به قتل رسید. حتی به حضرت معصومه علیهاالسلام نیز در ساوه زهر خورانیده شد که پس از چند روزی او هم به شهادت رسید. »

برخی از مورخان نیز به این مسئله اذعان کرده‌اند که حاکم ساوه در آن ایام، دشمن سرسخت اهل بیت علیهم‌السلام بود و بر خاندان اهل بیت علیهم‌السلام حمله کرد و همه همراهان حضرت به شهادت رسیدند و از شدت ناراحتی، حضرت فاطمه علیها‌السلام محزون و بیمار شد و پس از رسیدن به قم، بعد از چند روز رحلت کرد.

12. حضرت معصومه علیها‌السلام طبق رسالت و وظیفه خویش، که از آینده آگاهی و اطلاع داشت، هجرت را آغاز کرد. «آن بانوی بزرگ، روحی ملهم و آینده‌نگر داشت و با توجه به آینده قم و محوریتی که بعدها برای این سرزمین پیش می‌آید - محوریتی که آرامگاه ایشان مرکز آن خواهد بود - بدین دیار روی آورد.« در روایات و احادیث بسیاری ائمه اطهار علیهم‌السلام در گذشته، خبر از سرزمین پاک و مطهری به عنوان «عش آل محمد علیهم‌السلام « داده‌اند که بانویی از خاندان اهل بیت علیهم‌السلام با نام و نشان مشخص در آنجا رحلت می‌کند و محل دفن ایشان محل تجمع عاشقان و شیعیان و محل ترویج و تبلیغ معارف اسلامی خواهد شد. حضرت معصومه علیها‌السلام با آگاهی و آمادگی از این تقدیر الهی، هجرت خویش را آغاز کرد.

امام صادق علیه‌السلام نقل شده‌اند که فرمودند: «آگاه باشید! برای خدا حرمی است و آن مکه است، و برای پیامبر خدا حرمی است و آن مدینه است، و برای امیرمؤمنان حرمی است و آن کوفه است. آگاه باشید! حرم من و فرزندان من بعد از من قم است. آگاه باشید! قم کوفه کوچک ماست. آگاه باشید! برای بهشت هشت در است؛ سه تای آن به سوی قم است. بانویی از فرزندان من به نام فاطمه دختر موسی در آنجا رحلت می‌کند که با شفاعت او، همه شیعیان ما وارد بهشت می‌شوند.« در روایات متواتر نقل شده است هنگامی که حضرت معصومه علیها‌السلام در ساوه به شدت بیمار شدند، سراغ سرزمین قم را گرفتند و پس از رسیدن به قم، هفده روز بعد رحلت کردند.

13. از دوران امام صادق علیه‌السلام در شهرهای قم، ری، خراسان و مازندران کانون‌های علویان به صورت منسجم در حال شکل گرفتن بودند. حضور هر یک از امام‌زادگان و سادات در میان شیعیان باعث تقویت و انسجام بیشتر کانون‌ها می‌شد و قدرت بالقوه‌ای (برای شروع قیام) و خطر برای حکومت عباسیان به شمار می‌آمد. از این رو، حاکمان عباسی با دقت و حساسیت شدید، این مراکز را تحت نظر داشتند و سعی می‌کردند از ایجاد هر عاملی که باعث انسجام و اتحاد آن‌ها می‌شود، ممانعت کنند. از سوی دیگر، علویان و خاندان اهل بیت علیهم‌السلام از وجود چنین مراکزی آگاهی داشتند و هنگام هجرت، بهترین مکان‌ها و امن‌ترین پایگاه‌ها را شهرهای یادشده می‌دانستند که محبت اهل بیت علیهم‌السلام در میان آن‌ها واقعی است. از این رو، حضرت معصومه علیها‌السلام با اطلاع از چنین مکانی، برای رهایی از شر حکومت عباسیان و ترویج تشیع و تقویت آن، هجرت خویش را به سوی ایران آغاز کرد.

در این هجرت، پیوستن به امام رضا علیه‌السلام و دیدار برادر محبوب خویش و تقویت پایگاه شیعیان و ایجاد یک تشکیلات قوی هم می‌تواند در نظر باشد. حکومت به علت عدم تحمل علویان و پراکنده کردن آن‌ها به عنوان یک سیاست ثابت خویش، همواره آماده حمله و قلع و قمع شیعیان بود. با حرکت حضرت معصومه علیها‌السلام و برادرانش از مدینه به ایران، مأموران حکومتی به طور غیرمستقیم حرکت قافله خاندان اهل بیت علیهم‌السلام را زیر نظر داشتند تا در فرصت مناسب، با کشتن نوادگان پیامبر، از اتحاد و شکل‌گیری کانون خطر علیه حکومت جلوگیری کنند.

14. عدم ازدواج حضرت معصومه علیها‌السلام یکی از نکات قابل توجه است. «آن حضرت در دوران اختناق هارونی و زندانی‌های طولانی پدر و شرایط اجتماعی دشوار آن زمان و محدودیت‌های کوبنده‌ای که برای علویان و امام‌زادگان بود، امکان اختیار همسر نیافت.« امام موسی کاظم علیه‌السلام طبق وصیت‌نامه، اجازه دخل و تصرف در اموال و وضعیت خاندان اهل بیت علیهم‌السلام و ازدواج‌های خواهران و نوادگان را، به امام رضا علیه‌السلام سپرده بود. در وصیت‌نامه زیبا و دقیق امام موسی کاظم علیه‌السلام، بحث امامت و ولایت به دقت مورد توجه قرار گرفته است؛ چنان‌که امام همیشه با بینش ژرف خویش و علم به زمان خود و با درک دسایس و فریب‌کاری‌ها می‌تواند بهترین راهنما و هدایت‌کننده باشد. به دلیل آنکه گاه در دوران بنی‌امیه و بنی‌عباس ازدواج‌های سیاسی و تحمیلی میان خاندان اهل بیت علیهم‌السلام و حکومت صورت می‌گرفت و می‌توانست خطرآفرین باشد و بر سرنوشت خاندان پیامبر تأثیر منفی بر جای بگذارد، امام موسی کاظم علیه‌السلام این اختیار را به امام پس از خود داد تا با اجتهاد و آگاهی و علمیت خویش، مراقب باشد که افراد خانواده اهل بیت علیهم‌السلام بازبچه بازی‌های سیاسی و زد و بندهای حکومتی نشوند.

این پیش‌بینی و درایت امام موسی کاظم علیه‌السلام بسیار کارساز بود؛ چنان‌که حکومت عباسی از این حربه برای نفوذ در خانواده امام رضا علیه‌السلام استفاده کرد و به زور، دختران خویش را به عقد امام رضا علیه‌السلام و امام جواد علیه‌السلام درآورد.

طبق نقل تاریخ، حضرت معصومه علیها‌السلام ازدواج نکرد و علت آن شاید نبودن کفو مناسب و هم‌شان ایشان بود؛ «چنان‌که نقل شده است حضرت معصومه علیها‌السلام پس از حضرت زهرا علیها‌السلام و حضرت زینب کبری علیها‌السلام فاضل‌ترین دختر در میان معصوم‌زادگان است.«

احتمال دوم این است که حضرت معصومه علیها‌السلام با توجه به آینده خویش و احتمال خطر در سفر خود و ایجاد علقه و علاقه به اهل و اولاد و خانواده، که مانع ادای وظیفه و تکلیف می‌شد، ازدواج نکرد تا در هنگام انجام وظیفه، مانعی برای هجرت ایشان وجود نداشته باشد و با آسودگی خاطر، دوری از وطن و مهاجرت را آغاز کند و با رحلت خویش در مکانی دور از زادگاه پدری، پایگاه امن و مطمئنی برای دوستداران اهل بیت علیهم‌السلام و مهاجران خسته از جور حکومت و محلی برای نشر علوم و معارف اسلامی ایجاد نماید.